

UNIVERSITY OF TARTU

100 aastat Eesti hoolekannet

Jüri Kõre, PhD

Sotsiaalvaldkonna töötajate suvekool
Pühajärve

11.08.2018

Ida-Euroopa hoolekande Sabine Heringu interpretatsioonis

- 1900–1918: Ida-Euroopa kui kolme impeeriumi Eastern (Preisimaa, Venemaa ja Austria-Ungari) osa, hoolekanne on korraldatud nende reeglite kohaselt; sisuliselt domineerib eneseabi (perekonna ja kogukonna abi) ja mitteprofessionaalne erahoolekanne
- 1919–1939: Eri riikide erinevad arenguteed: nõukogude liiduvabariigid, demokraatlikud süsteemid ja autoritaarsed režiimid, sisuliselt professionaalse sotsiaaltöö algus, avaliku ja erahoolekande põimumine
- 1939–1989: Ida Euroopa fašismi, riigisotsialismi ja demokraatia all, era- ja kirikliku hoolekande radikaalne ümberkujundamine ja asendamine surrogaatidega
- Alates 1989: Riigisotsialismilt demokraatlikku kapitalismi, ühe osa sotsialistliku sotsiaalkaitse süsteemi ümberkujundamine ja asendamine tasakaalustatud era-avaliku süsteemiga.

Hering, S. (2017) Comparing East and West – a flashback on the history of comparative research in social work, *European Journal of Social Work*, 20:6, 801-810

„From Russia to Prussia“ (kakskümmenda aastat Bismarcki paternalismi)

->1918		1918-1940	
Sotsiaalkindlustus	Sotsiaalhoolekanne	Sotsiaalkindlustus	Sotsiaalhoolekanne
Riiklike (sõjaväe- ja tsiviil) töötajate pensionide ja ühekordsete hüvitiste seadus (Устав) 1827->	Ühiskondliku hoolekande seadus 1866->	Tööstuslike ja kaubanduslike käitiste vanade töövõtjate kaitse seadus 1939	Hoolekande seadus 1925 Emade ja lastekaitse seaduse eelnõu (1939/1940) Riiklik (vaimuhaigused ja lastekaitse), valla, linna, maakonna (üldhoolekanne) ja erahoolekanne (sihtgrupi vaba valik)
Tööstusliku töö seadus (tööõnnetuskindlustus kaevandustes, tööstuses ja transpordis) 1912->	Valla, linna, kubermangu hoolekanne, ülesanded ei olnud omavahel selgelt jagatud/hierarhiseeritud	Põllutöölise õnnetusjuhtumite vastu kindlustamise seadus 1935	Klassikalise (vaestehoolekanne) ja tänapäevase (emade ja lastekaitse) hoolekande segu
Haiguskindlustuse seadus 1912->	Perekonna- ja kogukonnasisene vastastikune abi.		Institutsionaalse hoolekande eelisarendamine
	Riigi abi kõige vaesematele kodanikele.	Perekonnaga töövõtjate lisapalga seadus 1940	Esemeline hoolekanne (toiduained, küttepuid jms) kui eelistatud abi moodus. Abisaajate töökohustus

Proletariaadi diktatuurist klassideta ühiskonda (60.a sotsialistlikku-korporatiivset sotsiaalkindlustust)

1940/1944-1956		1956-1991	
Sotsiaalkindlustus	Sotsiaalhoolekanne	Sotsiaalkindlustus	Sotsiaalhoolekanne
Pensionid palgatöölisele tekstiili- ja metallurgia-tööstuses, kaevandustes, energeetikas, transpordis (1924-925)/1944->	Hoolekande seadus puudus, prioriteediks oli sotsiaalkindlustus. Sotsiaalpoliitika tervikuna oli tööpoliitika teenistuses	Pensionid kõigile palgatöötajatele 1956, kolhoosnikele 1964	Sotsiaalhoolduse ministeerium 1979 Erialajakiri Sotsiaalkindlustus 1982-1992, 6 numbrit aastas
Ravi- ja tööõnnetuskindlustus ühes süsteemis (1919)/1944->	Valiku puudumine abivajaduse korral: hooldamine perekonnas või riiklikes (1970. a-st ka kooperatiivsetes) institutsioonides. Erahoolekanne keelatud		Sotsialistlik ettevõtte kui sotsiaalteenuste osutaja (eluase, lastehoid, tervishoid, töötervishoid....)
Sünnitoetused ja igakuised toetused üksikemadele ja paljulapselistele (4+ last) peredele 1944	Institutsioonid kolme ministeeriumi (hariduse, sotsiaalkindlustuse, tervishoiu) hallata Sotsiaalkindlustushüvitiste maksja ametiühing	Sissetulekust sõltuv lapsetoetus 1974, universaalsed lapsetoetused 1984	Ühendinstitutsioonid (internaatkool kui haridus -ja sotsiaalteenus, töölisühiselu kui eluaseme ja sotsiaalteenus jne).
Mittepalgaliste (talunikud, käsitöölised) kihtide omavastutus (tasuline tervishoid jms)		Rahvapension ENSV eelarvest (toetuse nime all) 1982	Omastehooldus: lisapension invaliidi hooldajale, Koduteenused 1986

Sotsiaaltöötajate erihariduse algus Euroopas

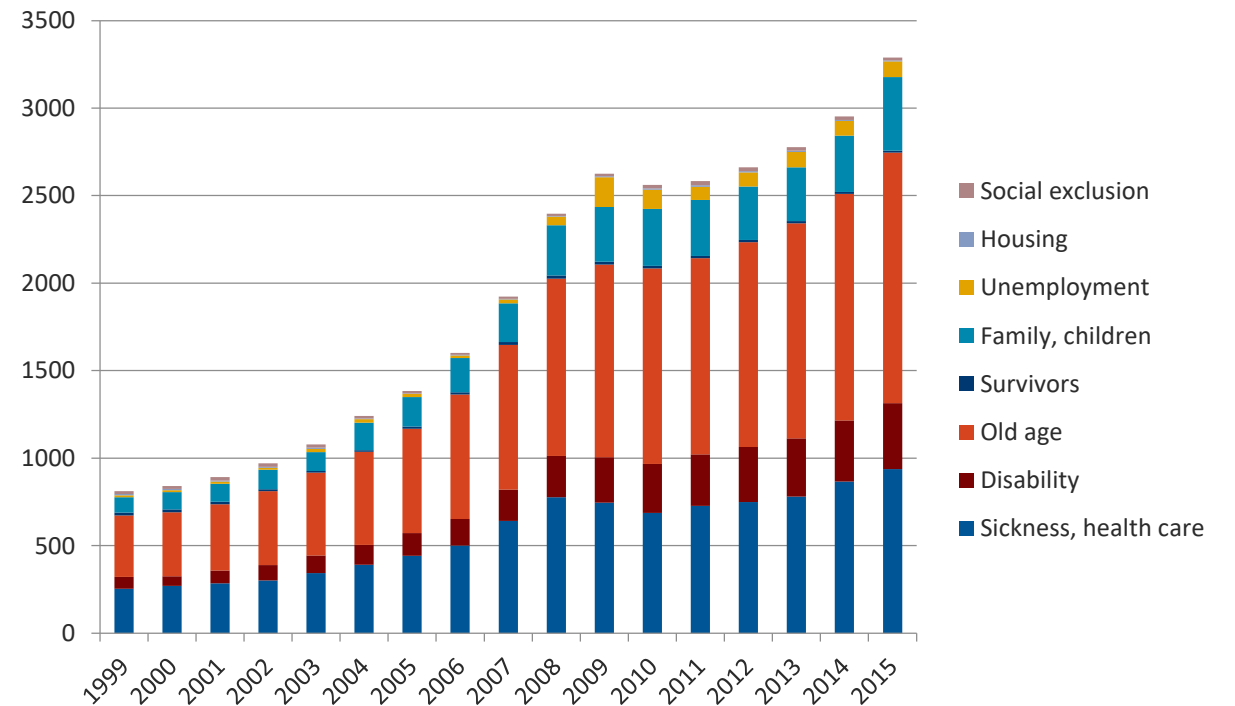
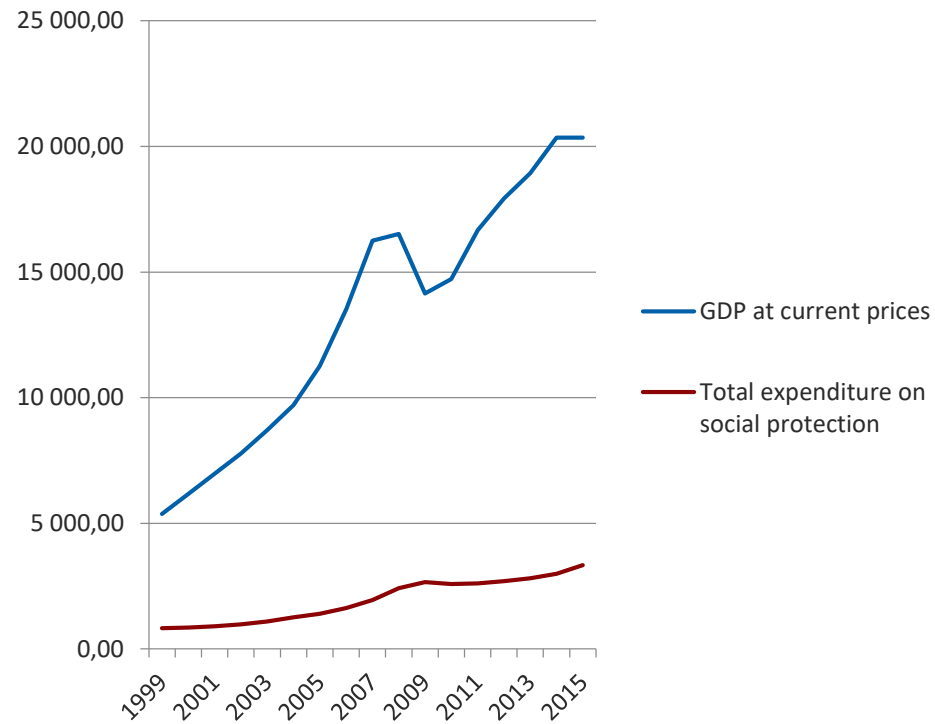
Lääs	Ida	Skandinaavia ja Baltimaad
Amsterdam 1899 Berlin 1908 Alice Salomon Birmingham 1908 John Muirhead&William Ashley Vienna 1912 Ilse Arlt	Warsaw 1925 Helena Radlinska Budapest 1926 Margit Slachta Bucharest 1929 Princess Ileana Pidev sotsiaaltöö alase hariduse andmine läbi XX sajandi ainult endises Jugoslaavias	1921(1944) Göteborg 1935 (36)-1956 (1991) ENL Kodumajanduse Instituuti/Tallinna Sotsiaal- ja Kodundusinstituut 1992 Vilnius 1991 Riia, Sotsiaaltöö ja sotsiaalpedagoogika kõrgkool „Attīstība“

Töö riigist heaoluriiki (kakskümmend viis aastat eksperimente)

1991-2009		2009->	
Sotsiaalkindlustus	Sotsiaalhoolekanne	Sotsiaalkindlustus	Sotsiaalhoolekanne
Minimaalne heaoluriik, (igaühe õigus tervise kaitsele ja riigi abile vanaduse, töövõimetuse, toitja kaotuse ja puuduse korral)	Puudus (=vaesus) kui peamine argument abi taotlemisel. Võitlus vaesusega delegeeritud KOV-le. KOV kulud 4,4% kõigist sotsiaalkuludest (2009)!	<i>Workfare state</i> elemendid sotsiaalkaitstes (Töövõimereform 2015)	Vähem kliente, kes saavad rohkem; rohkem kliente, kes saavad vähem-> Kuidas vältida kahepooluselise heaoluriigi teket? KOV kulud 3,4% kõigist sotsiaalkuludest (2015)!
Sotsiaalhoolekande+ Tervishoiu+Töö ministerium= Sotsiaalministerium Erialaajakiri Sotsiaaltöö 1996, 6 numbrit aastas	Lastekaitseseadus 1992 Sotsiaalhoolekande seadus 1995 Perekonnaseadus 1995	Reformid: 1. Poolel teel: Töövõimereform 2015 2. Töös Pensionireform 2021/2027 3. Spetsialistide laual Tööõnnetuskindlustus Hoolduskindlustus (Riigi finantsstrateegia 2019-2023 järgi uusi makse ei	Perekonnaseadus 2009 Lastekaitseseadus 2014 Sotsiaalhoolekande seadus 2015

SKP ja sotsiaalkulud, miljon EUR

Income (EUR) compared to poverty line and medium net salary

	2004	Proportion with poverty line 2004	Proportion with medium net salary 2004 (%)	2016	Proportion with poverty line 2016	Proportion with medium net salary 2016 (%)
Medium net salary	363	3,09		924	4,62	
Minimum salary	158,5	1,35	0,44	430	2,15	0,46
Average old-age pension	143,4	1,22	0,4	369,1	1,84	0,44
Average pension for incapacity for work	79,5	0,67	0,22	211,3	1,05	0,23
Average unemployment insurance benefits	128	1,09	0,35	366	1,83	0,4
Average subsistence benefit	64,5	0,55	0,18	212,7	1,06	0,23
Subsistence minimum (poverty line)	117,3	1,0	0,32	200,1	1,0	0,21

Deinstitutionalisation (total No of clients/65+ clients)

	2005 (¹ 2006)	Institutions 2005 (%)	2015	Institutions 2015 (%)
Formale famili carers (end of year)	22831/16403 ¹		10625/7907	
Persons in home care (in year)	5696/4714		6673/5589	
Clients in general care home service (end of year)	4479/3521	18,7%	7121/6147	33,6%
Clients in institutions for persons with special mental needs (end of year)	2189/513 ¹	76,9%	2840/700	72,9%
Clients in supported living and community care service (in year)	657		1055	
Childrens in trusteeship and in care family (end of year)	2297		1560	
Childrens in childrens home (end of year)	1567	40,5%	1031	39,8%

Vasak-parempoolne liiklus tänases hoolekandes 2015->

Sotsiaalne probleem	Võimalikud valikud	Tegelikud valikud (poliitiline retoorika võib öelda midagi muud)
Rahvastiku taastootmine (madal sündimus)	Sekkumata vabad valikud<->riigi poolt mõjutatud perekonnatsükkel	Pole selgepiirilist noortele suunatud eluasemepoliitikat
Täiendava tööjõu vajadus	NEET noored<->immigrandid	Välismaal töötanud/õppinud/seignunud noored ei reintegreeru
Töölane (struktuurne) diskrimineerimine	Naistöötajad<->meestöötajad+eakad (50+) töötajad	Sooline ebavõrdsus (palgalõhe)
Vaesus	Lapsed<->eakad	Laste vaesus, koolikiusamine, internetiohud ja puuduv õnnetunne
Regionaalne töötus/majanduse nõrkus	Kohalik kompetents/eliit<->keskne kompetents	Regionaalpoliitikale vastu töötav sotsiaalpoliitika (institutsioonide ümberkujundamine vähendab kohaliku eliiti jms)
Sotsiaalteenused	Perekonna-/kodu-/kogukonnahooldus<->institutionaalne hooldus	Väikesed kuid kallid uued institutsioonid
Sotsiaalkaitse administreerimine	Tsentralisatsioon<->detsentralisatsioon	KOV haldusreformi käigus erialane (teenuste) detsentralisatsioon ilma adekvaatse rahalise detsentralisatsioonita

Keerukam maailm-> keerukam sotsiaaltöö 2015->

Sotsiaalhoolekande seadus 1995	Sotsiaalhoolekande seadus 2015
Selektiivne sihitus/õigused	Universaalsed õigused (igaühe õigus abile)
Orienteeritus grupile/staatusele	Probleemipõhine käsitus
Sissetulek, omand, perekond kui argumendina avaliku abi taotlemisel	Vajaduste ja võimaluste tasakaal
Vähe piiranguid teenusepakkujatele	Tegevusluba, kvalifikatsioon, standart teenustele

Allikad

- Hering, S. (2017) Comparing East and West – a flashback on the history of comparative research in social work, *European Journal of Social Work*, 20:6, 801-810
- History of Social Welfare in Latvia 1900-1960. Final Report. Research Project: History of Social Work in Eastern Europe (1900-1960)
- Ivaskaite-Tamosiune, V. (2007) Development of Social Work and Core Subjects of Social Work Education in Three European Countries. STEPP Nr.4, Vilnius: VU Specialiosios psichologijos laboratorija, 116-123
- Nekrošius, I., Petrylaite, V. (2010) Social Security Law in Lithuania
- Kõre, J. (2018) Külakogukonnast Euroopa Liitu. Eesti sotsiaalkaitse ajalugu 19 sajandi lõpust 21 sajandi alguseni. Käsikiri

UNIVERSITY OF TARTU

Täna tähelepanu eest

Kontakt: juri.kore@ut.ee